

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יז, תשכ"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

בזה אנו מסיימים את הוויכוח בעניין זה. ראינו להביא עוד את דבריו של ד"ר סיוון, משום שיש בהם הנמקה לכתוב במאמרו הראשון (קונטרס קנט—קס). אבל יש להעיר, שלא גזר מר בנדויד על התפתחות הוראות ועל התרחבות שימושים של מלים בכלל, ולא אסר אף ביצוע במקום הר אורי לו, אלא ביקש רק לקמץ בו במקום שאין צורך בו. למעשה נסב הוויכוח רק על השאלה, מהו השיעור הרצוי של השימוש בביצוע, ומהו שיעור מופרז. הרי ד"ר סיוון עצמו פתח את מאמרו הראשון: "יפה העיר א' בנדויד נגד השימוש הנפרז בביצוע ובביצע" (ע"א).

ה ע ר ו ת

מרדכי לבנון

"משפטים"

יש לנו פקולטה למשפטים, משרד המשפטים ושר המשפטים. אך איזה תלמיד יאמר, כי גרשם בפקולטה לרפואות, או שהוא לומד רפואות? אף על פי שיש רפואות רבות ושונות למחלות רבות ושונות, ואף על פי שהמטרה המעשית הסופית של כל עמלו ויגיעו של אותו תלמיד היא אולי באמת לדעת את הרפואות היעילות המתאימות לאותן

המחלות לכלליהן ולפרטיהן, הריהו לומד בבית הספר
לרפואה.

הממשלה עושה בארץ עבודות ציבוריות רבות ושונות,
ואף על פי כן לא יאמר שום אדם "שר העבודות" או "משרד
העבודות", אלא רק "שר העבודה" ו"משרד העבודה".
היעלה על דעתו או על לשונו של בן אדם לאמור
(כדרך שהוא אומר "בית היתומים", "בית החולים") "בית
המשפטים", "בית הדינים"? אף על פי שבמקומות אלה
נשמעים יום יום כמה וכמה משפטים (או "דיני תורה"), ואף
על פי שגם הצדדים (או מורשיהם) גם השופטים או הדיינים
מסתמכים בסופו של דבר על "דינים" (חוקים, הוראות חוק)
מ"דיני" הממשלה או על דין מדיני שולחן ערוך וכדומה או
על תקדימים במשפטים או ב"דיני תורה".

כי המלה משפטים לא סימנה מעולם, ואף לא כיום,
לא את חכמת המשפט, תורת המשפט או המדע המשפטי, ולא
את המושג צדק או עשיית צדק. המלה משפטים הייתה בראש
ובראשונה שם נרדף לחוקים ("ואלה המשפטים אשר תשים
לפניהם", "חוקים ומשפטים"), ועוד ב"יד החזקה" לרמב"ם
נקרא הספר הי"ג "ספר המשפטים". ועוד משמע אחד אנו
מוצאים במקרא למשפטים: טענות, דברי תוכחה ("וידבר
אתו משפטים", "אך משפטים אדבר בך").

למשפט (ביחיד) היה מלבד הקרבה הרבה לצדק
או לצדקה ("צדק ומשפט", "משפט וצדקה") גם משמע
של דרך, אופן וגם זכות ("כמשפט הראשון אשר
היית משקהו", "ויסובו את העיר כמשפט הזה", "לו משפט

הבכורה"), וגם (בעיקר ב"תורה שבעל פה") — עונש, גמול ("משפט דור המבול... רשעים בגיהנום שנים עשר חודש").

המשמעים האלה יצאו ברבות הימים מכלל שימוש. כיום יש למלה משפט (ביחיד וברבים) המשמע של:

א) הליך משפטי בפני שופט (או שופטים), המסתיים בפסק, ושבנו יש בדרך כלל שני צדדים, מהם אחד נתבע או נאשם;

ב) (רק ביחיד) שם נרדף לחכמת המשפט, תורת המשפט או המדע המשפטי (יש לשבח את מי שקרא למוסד התל-אביבי, אשר קדם לאוניברסיטה שם, "בית ספר גבוה לכלכלה ולמשפט", ולא "למשפטים"), ולבסוף גם למערכת משפטית, שיטה משפטית ("המשפט הקונטיננטאלי", "המשפט הרומי");

ג) (רק ביחיד) שם נרדף לצדק ולעשיית צדק, ומכאן "משפט שלמה", "בית המשפט", "בית המשפט הגבוה לצדק".

ואם כן, מה משמע הביטוי "פקולטה למשפטים"? ומה משמעו של הצירוף "משרד המשפטים"? ואיך תאמר בלשון פשוטה "שר המשפטים"?

אכן, הגיעה השעה שנחדל לנו מהצורה המוזרה "פקולטה למשפטים" ונאמר "פקולטה למשפט", ושנחליף את "שר המשפטים" ו"משרד המשפטים" ב"שר הצדק" ו"משרד הצדק".

הלא אין תפקידם של אלה להתעסק במשפטים אורחיים ואף לא פליליים, ואפילו עריכת החוקים או ניסוחם איננה עיקר תפקידם. עיקר תפקידם הריהו לדאוג למערכת הצדק הציבורי, החברתי במדינה, לכושר פעולתה וליעילותה מול כל מי שפוגע בצדק זה. כשם שאין תפקידו של משרד הביטחון להתעסק בשאלות ביטחונו של הפרט, היחיד, מפני פגיעה בגופו, בכבודו וכו', אלא עיקר תפקידו הלא הוא לדאוג למערכת הביטחון הכללי של המדינה, לכושר פעולתה וליעילותה מול כוחותיהם של אויבי המדינה העלולים לפגוע בה, בשלומה או בקיומה התקיין.

ייתכן שיימצאו ציניקנים, לצים וליצינים, אשר — אם לא בכתב, לפחות במחשבה או בדיבור — יכניסו את המלה צדק שבצירופים שר הצדק, משרד הצדק במרכאות כפולות כמו שכבר עשו לציונות (ומי יודע אם אין ידם גטויה לעשות כן מחר גם לחלוציות ועוד ועוד). אולם האם בשל הללו שקלקלו או עתידים לקלקל נחדל לאמור "משרד הביטחון" או "שר האוצר", "העבודה", "הבריאות" וכדומה?

זו הצעתי:

נאמר נא מעתה: באוניברסיטה יש פקולטות שונות (כגון הפקולטה לרפואה וכו'), ואחת מהן היא הפקולטה למשפט; ובממשלה יושבים שרים שונים, ובתוכם שר הצדק, והוא עומד בראש משרד הצדק.